

Jaren van de tijger

Joost van Driel

JAREN VAN DE TIJGER

Uitgeverij
**VRJ
DAG**

Voor Judith

*Everybody says it
Everybody knows
You can't get free
If you don't let go*

Steve Kilbey, *Can't Get Free*

I

Het meisje tegenover ons zei dat ik geen alcohol moest drinken. 'Je raakt alleen maar meer in de war.' Ze knikte naar het glas whisky dat voor me stond. 'Je moet ademen. Een koude douche nemen. En minder schreeuwen, je moet zeker minder schreeuwen. Je moet de pijn voelen, dan weet je dat je nog leeft.'

Het waren haar eerste woorden in een halfuur. Haar wijsvinger tekende lijnen op het beslagen bierglas terwijl ze haar ogen door de verlaten pub liet gaan.

Ik was net in elkaar geslagen, ik zat te trillen achter een glas whisky, en zij, dit meisje van wie we de naam niet wisten en dat me zojuist had gered, beweerde dat ik niet moest drinken, hoewel zij zelf in twee teugen dat glas bier naar binnen werkte?

'Hoe harder je schreeuwt, hoe harder ze slaan.'

De lijnen op het bierglas liepen uit. Chinese karakters, zo leken het.

'Het was zo voorbij, toch?'

Ze had een rond, kinderlijk gezicht, halfhang krullend haar en opvallend veel mascara rond haar ogen, die ze toekneep als ze na leek te denken.

'Vermoeide benen? Alsof je niet meer kan lopen?'

Ik knikte.

'Dat is de adrenaline die wegtrekt. Koud?'

Ik nam een slok whisky, knikte, voelde de hand van Femke over mijn bovenbeen strijken.

'Kende je die lui?' vroeg het meisje.

Met die lui bedoelde ze de drie gezette mannen van middelbare leeftijd die mij op die warme septembermiddag een paar

straten verderop tegen de grond hadden geslagen. Ze waren uit de kroeg komen waggelen, net op het moment dat Femke en ik hand in hand langsliepen, zij kwebbelend, ik luisterend, arge-loos, gelukkig, door Leidse steegjes die we, sinds we een halfjaar geleden iets met elkaar hadden gekregen, bijna elke dag samen hadden doorkruist, 's ochtends naar de universiteit en aan het einde van de middag naar het station om samen de trein naar Rotterdam te nemen.

Ik schudde mijn hoofd. Nee, ik kende die lui niet, ik had ze nooit eerder gezien.

'Pech,' zei het meisje.

Hun woeste gezichten voor het mijne, een vuistslag, mijn bril die van mijn hoofd werd geslagen, ik viel op de straatstenen, een trap in mijn zij, een gillende Femke.

'Ik ken tien manieren om iemand te doden.'

We keken naar haar op.

'Met mijn blote handen. Met wapens zijn het er veel meer.'

Uit haar tas haalde ze een schoolschriftje waarop de woorden *Forty Lethal Techniques* stonden geschreven, in een rond meisjeshandschrift. Het deed me denken aan de bladmuziek die ik als kind speelde op de piano, met titels als *Ten Easy Pieces* of *Simple Jazz Favourites*.

Details. Een van de mannen droeg leren instappers, zo versleten dat je een vieze teennagel kon zien; een ander had een vervaagde tatoeage op zijn onderarm; de derde had wilde, ros-sige krullen tot in zijn nek. Hem had ze een simpele pantervuist gegeven, zei ze. Die ander een side kick in zijn buik en een tijgerklauw in zijn ogen. En ja, daarna had ze de lelie de zon laten kussen. Ze draaide het schriftje naar ons en hield de bladzijden voor ons open. We bogen iets naar voren. Ik zag een tekening van een bloem waarvan de steel zich wikkelde om een figuurtje dat nogal housterig getekend was.

'Niets bijzonders,' zei ze. 'Hoewel die arm gebroken is op twee plaatsen. En die ander is blind aan een oog door die tijgerklauw.' Ze knikte trots en borg het schriftje op in haar rugtas.

Femke schraapte haar keel en zei 'dank je wel' voor de vierde keer.

Ik schatte dat het meisje begin twintig was, iets jonger dan wij. Moesten we naar de politie gaan? Aangifte doen? Wat vond zij? Femke zei dat we een signalement hadden, en getuigen, en misschien hingen er ergens camera's. Haar vader was advocaat en zou ons helpen. Gerechtigheid, daar ging het om.

Nee, geen aangifte, zei het meisje. Dat was laf. Bovendien kreeg zij dan problemen. 'Het is goed zo.'

We durfden haar niet tegen te spreken en een tijdje zaten we zwijgend tegenover elkaar. Ik probeerde mijn trillende armen en benen onder controle te krijgen. Ik ademde diep in en uit en het leek te helpen. Misschien had dat kind wel gelijk en deed die whisky meer kwaad dan goed.

Femke vroeg of ze studeerde.

Delft. Werktuigbouwkunde, zei ze. Ze was in Leiden voor een keuzevak. 'Iets met kunst. Onzin, allemaal onzin.' Ze had te laat een verkeerd vak gekozen en zich te laat bedacht, en nu was ze gedwongen om een heel semester tussen al die onhandige aanstellers te zitten. Ik kreeg het gevoel dat ze niet alleen haar medestudenten bedoelde, maar ook ons, en misschien wel iedereen in deze stad.

Uit haar jas haalde ze mijn bril tevoorschijn, ze schoof hem over het tafeltje naar mij toe. Een glas was verdwenen, het andere gebarsten, het montuur verbogen. Ze stond op.

Ze heette Ines, zei ze, en ze moest naar huis. Betaalden wij haar bier? Ze had ons tenslotte gered.

Ze waggelde een beetje toen ze de pub verliet.

'Een wasbeer,' zei Femke na een tijdje. 'Ze lijkt op een wasbeer, met die ordinaire mascara. En heeft ze niets van ons gestolen?'

Ze begon paniekerig in haar jas te zoeken naar haar portemonnee, je wist immers maar nooit. Mijn hoofd was inmiddels aan het bonken van de pijn. Ik zette de kapotte bril op mijn neus en vroeg of we eindelijk naar huis konden gaan.

Mijn scriptie over afbeeldingen van de dodendans in laatmiddeleeuwse handschriften was beloond met een tien-min. Zonder veel problemen had ik in Leiden een aanstelling als promovendus in de wacht gesleept. Ik mocht mijn scriptie omwerken tot een proefschrift. Mijn Leidse promotor, die toegaf eigenlijk niets van mijn onderwerp te weten, stelde voor dat ik contact zocht met ene dr. Otto Neidhart, een specialist op het gebied van de middeleeuwse dodendans in de Lage Landen. Ik vond het prima, ik stelde geen vragen, ik was zo blij dat ik eindelijk kon promoveren, een droom die ik al sinds de middelbare school had gekoesterd. Achteraf gezien had ik kunnen weten dat het fout zou lopen, dat mijn Leidse promotor geen vertrouwen in mijn onderzoek had en dat Neidhart krankzinnig was. Maar in dat eerste jaar van mijn aanstelling geloofde ik nog vurig in mijn academische loopbaan. Om de paar maanden reisde ik naar Münster waar Neidhart, in een immense universiteitskantine, urenlang kritiek leverde op elk woord dat ik had geschreven, onder het genot van een cappuccino en, later op de middag, een eindeloze reeks glazen wijn.

Es ist nur Landwein, aber es schmeckt.

Die landwijn had evenwel op hem een ietwat agressieve uitwerking. Met sarcasme las hij mijn zinnen voor, voorzichtig smakkend alsof hij hapjes van een hem onbekend gerecht proefde.

‘Dus de dodendans is een voorstelling van doden die dansen en muziek maken? Ja, ja. Zijn het doden die dansen? Zijn het geen zielen? En dansen ze werkelijk? Klopt die definitie wel?’

‘Een voorstelling om de toeschouwer of lezer eraan te herinneren dat het leven op aarde tijdelijk is... Een voorstelling? Wat bedoel je met voorstelling?’

‘De afbeelding fungeert als een *memento mori*, ook voor de aristocratische machthebbers? Na de dood zijn die gedoemd om hand in hand met de gewone mens te dansen. *Aber lieber Patrick*, vanuit theologisch perspectief is die adel toch al gedoemd? En hoe ga je dat bewijzen? Ik zou het niet kunnen. Maar ja, wie ben ik?’ zei hij dan met valse bescheidenheid, en hij nam nog een glas *Landwein*.

In zijn linkeroor had hij een ringetje, ik vermoedde dat hij vroeger een linkse radicaal was geweest en bommen had gelegd onder auto's van Duitse industriëlen.

Op een middag begon Neidhart te huilen, midden in een bespreking. Hij stond op van tafel, mij alleen achterlatend in de inmiddels lege universiteitskantine. Na een uur wachten besloot ik naar huis te gaan. Ik hoorde maanden niets van hem. Toen ik opnieuw in Münster op bezoek was refereerde hij niet aan het incident. Even kritisch las hij mijn zinnen hardop voor, alsof er niets was gebeurd, en ik voelde me met de dag wanhopiger worden. Ik zat maar te denken en te schrijven, maar niets van wat ik opschreef was goed.

Het onderzoek waaraan ik zo ambitieus was begonnen, verloor al snel zijn glans, en het promoveren voelde meer en meer als een plicht dan als de glorieuze roeping die het eerst was geweest. De eenzaamheid waarin ik mijn onderzoek uitvoerde was beklemmend. Soms zag ik dagenlang niemand en de academici met wie ik sprak leken niet in staat tot communicatie. Het verhaal ging dat een onderzoeker, die een paar kamers naast de mijne werkte, al een halfjaar bleek te zijn gestorven zonder dat iemand op de universiteit hem ooit had gemist. Zijn vrouw had zijn overlijden niet gemeld en zijn salaris was gewoon doorbetaald. Op de dag dat de conciërge zijn werkkamer leeghaalde, liep ik langs de open deur. Zijn kamer was identiek aan de mijne. Dat bureau, die boeken, die computer, die vloer-

bedekking, die notities, die maffe lucht. En ik meende te weten waarom Neidhart had gehuild: zombies waren we, bewoners van een dode wereld vol kennis, langzaam verstervend tot al onze kracht was verdwenen.

Al tijdens mijn afstuderen had ik last gehad van een chronische pijn in mijn rechterpols, door het krampachtige typen, het onafgebroken zitten achter bureaus, het ingespannen turen naar stinkende manuscripten uit de veertiende eeuw. Ik verstarde, zo leek het. De pijn was in het eerste jaar van mijn aanstelling alleen maar erger geworden, zo erg dat ik soms dagenlang mijn arm en schouder niet meer kon bewegen. Zelfs 's nachts bleef de pijn aanwezig. Ik sliep slecht en had nachtmerries waarin skeletten door mijn slaapkamer dansten. Ze namen me bij de hand en trokken me de dansvloer op, uitzinnig begonnen ze tegen elkaar op te springen, als het publiek bij een rockconcert, met mij als middelpunt van hun ruige dans.

Als een steenwoestijn in de vroege avond, zo veranderde de huid rond mijn ogen elk uur van kleur. Paars, bruin, geel, groen. Schrammen op mijn voorhoofd, een voetafdruk in mijn nek, een opgezwollen, net niet gebroken neus – ik leek een grimmige boef uit de middeleeuwen. Mijn college over de geschiedenis van de dodendans liet ik door een collega overnemen. De artsen meenden dat het meeviel, ik kreeg slechts een verbandje over mijn neus. Femke herhaalde dat ik toch naar de politie moest gaan, ze had haar vader gesproken en die vond eveneens dat ik 'stappen moest ondernemen'. Ik trok me toch niets aan van wat dat idiote meisje had gezegd? Ik weigerde. Kon ik werkelijk aan die agenten gaan vertellen dat ik door drie oude mannetjes, van wie er eentje instappers droeg, in elkaar was geslagen? Ik dacht aan de woorden van Ines, dat het laf was om naar de politie te gaan, dat het was opgelost.

Dagenlang bleef ik thuis, ik ging slechts naar buiten om snel en met kloppend hart wat boodschappen te doen. De lawaaierige stad was vol dreiging. Als ik een groepje jongens zag schoot ik weg, angstig starend naar de straat, en thuis, als mijn vrees langzaam wegebde tussen veilige lakens, verzonk ik in ridicule fantasieën waarin ik mijn belagers op de meest bizarre manieren tot moes wist te slaan.

'In ieder geval vinden de studentes je zo minder aantrekkelijk,' zei Femke, en ze wees naar mijn bloeduitstortingen. Het was niet bedoeld als grapje. Vol afschuw vertelde ze verhalen over de affaires van professoren met studentes. Het leek

de normaalste zaak van de wereld te zijn om je liefhebbende echtgenoot of echtgenote te bedriegen. Zo zou ik me toch niet gedragen, als we later getrouwd waren? Want dat zouden we doen, toch? Trouwen?

Met een gebutste kop en een nieuwe bril verscheen ik in Leiden. Collega's en studenten waren geschokt. Wat had ik gedaan? Hoe was dat gebeurd? Bij de koffieautomaat hoorde ik eindeloze bespiegelingen over de ontwikkeling van de mensheid, over de verheerlijking van geweld in de lagere sociale klasse, over de noodzaak van een dictatuur van een academische elite.

Ik verzoon een stoer verhaal. Ik had gevochten. Op straat. En ik had gewonnen.

Het werkte.

Doodse stilte. Ontzetting. De jongens en meisjes in mijn college staarden me aan. Gevochten? Vond ik dat niet gruwelijk? Waarom had ik in hemelsnaam zoiets gedaan?

'Waar gehakt wordt vallen spaanders,' zei ik.

'Een man moet een knokpartij niet uit de weg gaan.'

'De maatschappij is hard voor de ware intellectueel.'

Ik had een gevoelige snaar geraakt. De een na de ander barstte los, over een vechtpartij uit hun jeugd, over de klap die de buurvrouw van een zwerver had gekregen, over de collega van hun vriendje die zijn baas had geslagen, over een nachtelijke aanranding, over een vakkenvuller die hen had uitgekafferd.

'Misschien kan ik het wel gebruiken voor mijn onderzoek,' zei ik gewichtig. Het voelde heerlijk om mijn jonge publiek te bespelen. Lekker samen de intellectueel uithangen. 'De dodendans is in wezen een sublimatie van de middeleeuwse obsessie met vergankelijkheid en doodsdrijf.'

Mooi gezegd, dacht ik nog.

Maken jullie wel aantekeningen?

Gretig noteerden ze de onzin die ik bedacht.

Ik had haar al van ver zien aankomen en bleef bewust in de buurt van de ingang van de universiteitsbibliotheek staan. Met een grote boog liep ze om me heen, haar ogen strak voor zich uit, alsof zij mij ook van ver had herkend en liever niets met me te maken wilde hebben.

'Hé.'

Ze bleef staan.

'Ines toch?'

Ze had een boek in haar handen. Ik probeerde tevergeefs de titel te ontcijferen.

'Patrick,' zei ik. Ik stak mijn hand uit. 'Nog bedankt.' Ze droeg dezelfde kleren als een week eerder, zag ik nu. Een mouwloos shirt met daarop PARIS SAINT-GERMAIN, twee verschillende sportschoenen maar allebei even afgetrapt, een broek versteld met ducttape. Ze nam mijn hand niet aan.

'Ik heb teruggevochten,' zei ik laconiek.

Ze keek me verbaasd aan.

Donkerbruin haar in een staartje, geen sieraden; in haar onderlip zat een kleine bolling, een litteken misschien, je zag het nauwelijks.

Ik wees naar het boek en vroeg wat ze las.

Het duurde even voordat ze begon te spreken, op een achteloze, zangerige manier, zonder pauze tussen de woorden, net geen spraakgebrek. 'Van alles en nog wat.'

'Ah. Ik doe onderzoek naar de dodendans. In de middeleeuwen.'

Geen reactie.

‘De dodendans in de literatuur en kunst.’

‘Dans?’

Ik bleef geduldig. ‘De dodendans is een ritueel, een allegorie, een religieuze weergave van de vergankelijkheid. Het is een dans die de menselijke agressie, de wreedheid van het lot, van een eschatologisch kader wil voorzien.’

‘Een wat?’

‘Een symbolische uiting van verlangen naar het eeuwige leven, juist door dat leven te vieren. Een heel modern discours, eigenlijk.’

Weidse armgebaren, indruk maken.

‘Je bent gestoord.’

Ik deed alsof ik niets had gehoord. Uitbundig groette ik een collega die langsloep en zo terloops mogelijk vroeg ik of ze zin had in een kop koffie bij het cafeetje van de universiteitsbibliotheek, als dank voor haar redding.

Ze zei dat ze naar de trein moest.

Ik stelde voor om met haar mee te lopen. Als ze even wachtte. Ik moest nog wat boeken terugbrengen.

‘Je staart de hele tijd naar mijn tietten.’

‘Wat?’

‘Mijn tietten. Daar staar je naar.’

Femke had gelijk, ze was een idioot kind.

‘Ik breek zo je nek als ik dat wil.’

Ze draaide zich om, bedacht zich en kwam op me af. Ik deinsde terug maar ze liet de rugtas van haar schouders glijden, pakte een schrift en een pen en begon te schrijven, waarna ze de bladzijde uit het schrift scheurde en in mijn handen propte.

Shenqu, las ik, toen ik eindelijk haar onleesbare krabbels had ontcijferd.

Wat moest ik hiermee?

‘*Shenzu*, zo spreek je het uit.’ Ze stopte haar schrift in haar tas. ‘Zoek hulp. Anders ben je straks even dood als die dans van je.’

Op internet zocht ik Shenqu op. Op de website zag ik foto’s van mannen en vrouwen in gevechtshouding, ze worstelden en boksten. *Traditional martial art of Bowuguan*, stond er. Ik zag foto’s van Ines, met een zwaard, met een stok, in een satijnen vechtkostuum, naast een man met een zonnebril die vaderlijk een hand op haar schouder legde. Ik bleef naar die foto staren, elk uur klikte ik op de website en daar was ze. Haar wijde ogen die de lens in staarden, een en al razernij. Ik staarde naar haar tietten. Ik twijfelde er geen moment over dat ze zo mijn nek kon breken.

Shenqu zat in Rotterdam, las ik, niet ver van mijn huis.

Ik wilde me kunnen verdedigen, zei ik tegen Femke, ik moest van me af leren bijten. Omdat er zoveel idioten rondliepen. Omdat ik haar wilde beschermen.

Ze voelde zich vereerd. Haar beschermen? Hoewel ze principieel tegen elke vorm van geweld was vond ze het inderdaad verstandig dat ik me leerde wapenen tegen de minder intellectuele deelnemers aan de sociale communicatie, zoals zij het formuleerde.

Bovendien, wat had ik te verliezen?

Over Ines zei ik uiteraard niets. Nooit had Femke me naar Shenqu laten gaan als ze wist dat ik dat rare kind daar zou kunnen ontmoeten.

Het vervallen gebouw deed me denken aan een studenten-
huis of een kraakpand, met die stapel oude fietsen naast de
deur, muren vol graffiti en half dichtgetimmerde ramen. Een
zware deur gaf toegang tot een donkere hal waar een papier
oplichtte.

SHENQU INSTITUTE FOR PHYSICAL AND MENTAL HEALTH

Een pijltje wees naar boven. De houten trap kraakte. Ik moest
oppassen om niet in een roestige spijker te trappen. Een tweede
deur, die ik voorzichtig opende, gaf toegang tot een zaal van
ongeveer vijftien bij acht meter. In het zwakke licht dat door
verkleurde plastic ramen in het plafond viel bewogen man-
nen en vrouwen, in hun hand hadden ze een zwaard met een
gekromd blad. Ik zag een roodharig meisje van een jaar of twin-
tig, een vrouw met grijs haar en een tatoeage in haar nek, een
dikke man met een paardenstaart, drie jongens van zo'n zestien
jaar. Hun gezichten waren bezweet, ze draaiden en sprongen, de
zwaarden flitsten door de koude lucht.

Aan de wanden zag ik kindertekeningen, in een hoek grote
houten trommels, verderop een klein altaar met een Boeddha-
beeld en een schoteltje vol fruit, aan het plafond enorme leeu-
wenkoppen die dreigend op mij neerkeken. De geur van koffie,
wierook, zweet. Aan de rand van de zaal stond een klein bureau.

Ik ging zitten op een laag bankje. De jongen die les gaf had
kortgeschoren haar en korte benen, zijn gespierde bovenlijf was
bedekt met tatoeages, net als zijn benen en armen: tekeningen

van draken en zwaarden en kruisen, omringd door vrouwen in
een vlammenzee. Met die loerende ogen aan de zijkant van zijn
dikke kop deed hij me denken aan een hamerhaai die door het
water zweefde op zoek naar een prooi.

De deur ging open. Ines. Ze begroette me niet, ging iets
verderop staan en begon zich snel uit te kleden. Uit een kapotte
sporttas haalde ze een broek en een shirt en terwijl ze zich aan-
kleedde – een arm half in een mouw – kwam ze op me aflopen.
Ik probeerde niet naar haar lichaam te kijken.

'Dat is Zakarias,' zei ze.

Ze deed een glanzende blauwe broek aan, een bijpassend
Chinees jasje met daarop een afbeelding van een tijger en een
kraanvogel en in rode letters 'Bowuguan'.

'In Hongarije heeft hij iemand doodgetrapt, zeggen ze.'

Jezus, dacht ik.

'*Il dottore* heeft hem helpen vluchten.'

Il dottore?

'Dat zeggen ze.'

Ik snapte niets van wat ze zei. Zakarias. *Il dottore*. Maf-
ketels waren het, die de verwarming moesten aanzetten. Wie
kon trainen in deze kou? Ik rilde onophoudelijk. Of waren het
de zenuwen?

Ze deed haar schoenen aan, knikte naar Zakarias, hij knikte
terug.

'Ik ga op zolder zwaardvechten. Dan hoef ik niet te zien hoe
jij wordt afgerost. En doe je bril af.'

Uit een foedraal haalde ze een zwaard, mooier en steviger
dan de exemplaren in de handen van de andere leerlingen. Ze
verdween door een gammele houten deur, even later hoorde ik
haar voetstappen boven mij.

Wat nu?

Zakarias klapte in zijn handen, waarna de leerlingen naar
het altaar met de zittende Boeddha bogen, de handen gevou-
wen voor de borst. Aan de rand van de zaal begonnen ze zich
om te kleden. Ik ging aan de kant staan. Een kleine chaos ont-